

REDACTIONEEL

Een multidisciplinair gebied als genderstudies heeft door de diversiteit aan relevante onderwerpen en benaderingen een bovengemiddeld vermogen de lezer(es) aan het duizelen te brengen. Wie wil, kan zich ook door dit nummer van het *Tijdschrift voor Genderstudies* laten meeslepen. De lezer(es) wordt dan meegenomen op een tocht die voert van lichamen die verdwijnen in de virtuele realiteit van sciencefiction films, langs de genderidentiteit van homoseksuele mannen die anale seks bedrijven, naar de mainstreaming van beleid op het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en elders. Wie deze tocht wellicht wat al te wild voorkomt, moge tot verder lezen aangemoedigd worden door de constatering dat de artikelen in dit nummer alle tot genuanceerde beoordelingen komen van op het eerste gezicht verstrekkende nieuwe representaties, praktijken en politieke benaderingen van gender.

Anneke Smelik bespreekt in haar artikel *De virtuele matrix* de representaties van *virtual reality* zoals die vóórkomen in recente sciencefiction films. Zij wijst op de terugkerende verbeelding van deze virtuele realiteit als een tunnel waardoor filmpersonages een even opwindende als beangstigende tocht ondernemen die hen voorbij het lichaam in een staat van vergeestelijking moet brengen. Smelik interpreteert deze tunneltocht als ingegeven door de walging van een lichaam dat bovenal als vrouwelijk te boek staat. De ontsnapping aan dit vrouwelijk geconnoteerde lichaam slaagt echter maar zeer ten dele. Aan het einde van de tunnel wacht *de matrix*, een vloeibaar en vormeloos inwendige, waarin het personage ofwel gelukkig ofwel met fatale gevolgen verdwijnt. Smelik brengt aan het licht hoe deze matrix als (baar)moeder verschijnt en hoezeer de versmelting er mee met ambivalenties omgeven is. Verlangen én angst hebben de (mannelijke) hoofdpersonages in hun greep. Zij raken dan ook geregeld verstrikt in een wanhopige strijd om terug te geraken in hun aardse lichaam dat, zoals Smelik concludeert, kennelijk zo gek nog niet is.

Mannelijke verlangens naar zelfverlies en versmelting staan, in een andere context, eveneens centraal in het artikel van Marty PN van Kerkhof. Hij schrijft over de betekenis voor homoseksuele mannen van de 'passieve ervaring' van anale seks. Hij komt aan het slot van zijn betoog tot de conclusie dat de passieve ervaring mannen de gelegenheid biedt uiting te geven aan hun verlangen verenigd te worden met een man en zichzelf te verliezen – zonder afstand te doen van hun mannelijke identiteit. Dit laatste biedt een nieuw perspectief op de lange geschiedenis van homoseksualiteit, waarin de passieve ervaring met vrouwelijkheid en verwijfheid wordt verbonden. Het merendeel van de mannen die Van Kerkhof interviewde lijkt voorbij deze identificatie van homoseksualiteit met vrouwelijkheid te leven. Zij ervaren zichzelf als mannelijk – een mannelijkheid die niet door de passieve ervaring wordt tenietgedaan. Een dergelijk samengaan van homoseksualiteit met mannelijkheid mag opmerkelijk heten. Het feit dat die mannelijkheid gepaard gaat met – en wellicht berust op – een uitgesproken depreciatie

van vrouwelijkheid is bepaald minder opzienbarend. Van Kerkhof ziet desalniettemin elementen van een nieuwe mannelijkheid in de passieve ervaring.

Minder 'pervers', maar daarom niet minder belangwekkend, zijn twee bijdragen over 'gender mainstreaming'. Met deze term wordt een nieuwe vorm van het emancipatiebeleid aangeduid waarover in beleidskringen hoge verwachtingen bestaan. In weerwil van het, vooral door internationale organisaties aangeblazen, opgewonden optimisme bieden twee bijdragen in het kader van de reeks 'Gender en emancipatiebeleid' een meer beschouwelijke blik op dit beleids-novum.

Yvonne Benschop en Mieke Verloo presenteren hun reflecties op gender mainstreaming onder de titel *Geen roos zonder doornen*. Met de doornen van gender mainstreaming hebben zij zelf kennisgemaakt tijdens hun werk aan een mainstreamingsproject bij het Vlaamse Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Dit project was bedoeld om een genderperspectief in te bouwen in het bestaande personeelsbeleid van het Ministerie. Benschop en Verloo doen verslag van de opzet en het verloop van dit project en vergelijken de resultaten met de hoge inzet van het gender mainstreaming-gedachtegoed. Op een aantal punten zien zij de hoge verwachtingen waargemaakt. Zo heeft het project bruikbare instrumenten opgeleverd die een genderperspectief in uiteenlopende onderdelen van het beleid moeten verankeren en is de positie van emancipatie-eenheden binnen het Ministerie versterkt. Problemen dienden zich echter ook aan, en wel op het niveau van de verhoudingen tussen de onderzoeksters en de betrokkenen vanuit de organisatie. Versimpelingen en stereotyperingen van de problematiek van gender bleken onvermijdelijk voort te leven en buiten het bereik van de mainstreamingsoperatie te liggen. Benschop en Verloo bepleiten daarom een verdere ontwikkeling van mainstreaming die de potentiële kracht ervan – het doorbreken van vanzelfsprekende routines – ten volle benut.

Ook Sarah Nelen komt in haar artikel tot een genuanceerder beoordeling van gender mainstreaming dan in sommige beleidsteksten wordt aangetroffen. Bij haar is het niet de case-study die het kader vormt waarbinnen zij haar ideeën formuleert, maar de bredere, bestuurskundige theorie. Hoewel zij een mainstreaming-benadering noodzakelijk acht omdat gendervraagstukken complex zijn, schiet mainstreaming volgens haar toch tekort wanneer het niet wordt verbonden met een model dat deze strategie, die op meer fronten tegelijkertijd moet werken, organiseert en coördineert. Nelen bespreekt aan de hand van bestuurskundige theorieën verschillende modellen van beleidscoördinatie. Ze concludeert dat het *messy*, samengestelde karakter van het emancipatievraagstuk een combinatie van coördinatie-modellen noodzakelijk maakt om gender mainstreaming te doen slagen. Net als Benschop en Verloo ziet ook Nelen zeker de merites van mainstreaming. Ook zij bepleit echter kritische reflectie en een verdere theoretische en praktische ontwikkeling van wat nu nog met veel retorische bravoure omkleed is. En daarmee eindigt wat een duizelingwekkende tocht lijkt met een pleidooi voor bedachtzaamheid ten opzichte van de waan van de dag – en blijkt u een veelzijdige en theoretisch afgewogen aflevering van het tijdschrift in handen te hebben.